

Народний артист

Олесь Гончар

Таксист був явно не в дусі. І недбала поза, і руки, що тримали кермо якось нехітьма, і невдоволений вираз обличчя зі зневажливо відкопиленою нижньою губою — все ніби промовляло: підсунули ж мені цього пасажира, та ще в суботній день! Де він у дідька взявся на мою голову, і кому потрібна ця його поїздка безглузда? Що він забув, спитати б, у тому забагнюченому, промоклому під дощами осінньому селі? Такі пасажири найчастіше дошкуляють у дорозі якимись витребеньками, кривитимуться на кожну запалену тобою сигарету, а потім ще змусять чекати так, що навряд чи й встигнеш на вечірню телепередачу. А сьогодні ж хокей...

Коли молода, з густо підмальованими очима диспетчерка давала йому цей наряд, вона, видно, була певна, що ошчасливлює його:

— Артиста повезеш!

— Це велика честь?

— А хіба ні? Може, це єдиний такий почесний рейс тобі випадає за все твоє сіромашне життя...

Той, кого належало везти, справляв геть неvigідне враження. Лише глянув на нього таксист, коли пасажир вийшов з готелю, одразу сказав собі: ну, з цим повеселишся... Цей натішить тебе анекдотиками. Затиснеться в куток на задньому сидінні й сопітиме всю дорогу та пігулки ковтатиме для профілактики... Шапочка на ньому пиріжечком, якась ніби дамська, пальто підстрелене, шарфом закутаний до самого носа, гострого, дзьобатого, і вираз на обличчі такий, наче ось він чхнути збирається, цей твій випадковий товариш і брат. Постать сухорлява, зіщулена, а в руках квіти в целофані, великий букет живих розкішних троянд, він їх, як дитину, обережно тулить до грудей... Де він і добув ці троянди зараз, глибокої осені, коли вже й листя з дерев вітри обшматували?

Зайнявши місце в машині, пасажир чемно поздоровкався до таксиста і з привітністю в голосі запитав, чи йому, водієві, ця дорога достатньо знайома. Одержавши ствердну, хоча й крізьзубну, відповідь, приспокоївся, занурив голову в картатий мохеровий шарф, сподіваючись, видно, ще й подрімати.

Варто було тільки виїхати за місто, як таксистові одразу ж закортіло курити. Це в нього мовби інстинкт з часом такий виробився: тільки-но випаде везти далекого пасажира, особливо з тих, хто, піддавшись агітації, кинув палити, як рука твоя несамохіть тягнеться до сигарети. Відчуваєш просто нестерпний нікотиновий голод. Ось як і зараз. Звичайно, могла б виникнути на цьому ґрунті словесна перепалка, однак пасажир виявився терплячим, він лише кахикнув стримано, даючи в такий спосіб зрозуміти, що до тютюнового диму голосові зв'язки його незвичні, але чи на всі пасажирські покахикування варто водієві зважати? На кожен чмих не наздоровкаєшся. А коли, викидаючи недопалок за вікно, таксист на мить опустив скло, і хвилю вітру

війнуло, то пасажирові й це, видно, було не до шмиги, він заворушився, засовався на сидінні, гадаючи, певне, що скло так і лишиться опущеним... Наче й не тринадцяте число, а такий вередун трапився: все йому не так, в усьому йому дискомфорт. Їхав би собі персональним автобусом, як інші громадяни, там боки тобі б пообтовкували...

А день похмурий, вітряний, хмари пелехаті повзуть над самим шосе, ще й мжичкою час від часу порскає по склу. Тільки з обіду звернуло, а насурмилось так, ніби вечоріє. І куди людині гнати в таку неgodу, і спитати б — чого? Сидів би собі в готелі, у своєму теплому люксі або в бар спустився б, де на дзиглику годинами міг би смоктати пійло через соломинку, але ж ні — в дорогу потятло... Та ще з таким парадом, з квітами, як жених, хоч сивина з-під шапочки снігом уже сивіє.

Є вчинки людські, що їх таксист, хоч убий, відмовляється розуміти. І пасажирів останнім часом випадок посилає ніби навмисне таких, щоб порушити твої усталені уявлення про людей, про те, що на світі добре і що погано. Трапляється, звичайно, і пасажир-однодумець, але частіше дістанеш такого, який ніби спеціально сідає, щоб дошкулити тобі своїм вередуванням та розруйнувати, як оце сьогодні, всі твої плани на вечір. Адже приятель мав зайти, в шахи після хокею зрізались би чи в сусіднє кафе пішли б, там обіцяли чеське пиво завезти... А натомість маєш халепу! Подумки таксист послав кількох чортів диспетчерці і, досадливо скосивши око на пасажира, помітив, що той саме чогось усміхається, на білім довгобразім обличчі блукало зовсім незрозуміле водієві блаженство. Що з ним? Чим розчулило його це сіре, грязьке шосе, обтикане колюччям голих почорнілих дерев?

Помітивши понурий погляд таксиста в дзеркальці, пасажир теж миттю спохмурнів і відсунувся геть у куток, наче щоб бути далі від якоїсь неприємності. На обличчі артиста не залишилося й сліду від того, що водієві здалося блаженством, від тієї світлої заміряності, в стані якої пасажир щойно перебував.

"Добрий сич",— подумав про нього таксист, а вголос запитав:

— То ж для кого квіти?

— Та це... так треба,— відбувся короткою й туманною відповіддю пасажир, вважаючи, певне, водієву цікавість досить безтактною.

Звичайно, якби трапився йому водій привітніший, душевний, пасажир охоче повів би з ним бесіду, адже був він загалом особою контактною, легко сходився з людьми в дорозі чи будь-де в іншому місці. А тут з першої миті оця незрозуміла недоброзичливість, для якої, власне, зовсім не було підстав, однак на настроєві це позначилось. Мав би не зважати, але така вже в нього натура чутлива — як до людської доброзичливості, так і до найменшого вияву неприязні, надто ж неприязні отакої безпричинної, нічим не викликаної, здатної, однак, отруїти пасажирові душу.

А дорога ж неблизька, і з таким оце сичем їхати кілька десятків кілометрів, перебувати разом, як космонавтам, в одній кабіні, весь час почувати, на відміну од небесних братів, що ви несумісні, що для свого сусіда ти супутник небажаний, для нього ти людина-тягар, хоча, зрештою, мав би ж цей громадянин втямити, що він зараз на роботі, при обов'язках і що з пасажирами хоч-не-хоч, а треба бути терпимішим, не

виказувати їм своєї зневаги чи просто невихованості, поганого настрою... Скількох людей встигне такий мурляка за зміїну обдати своїм холодом, черствістю, неприхованою draжливістю...

— Ви, може, недобре почуваєтесь? — зрештою зважився делікатно запитати пасажир.— Може, вам незду-жається? В мене є таблетки індійські — не хімія, з травок...

— На здоров'я не скаржимося,— буркнуто було у відповідь.— Хоча по курортах не їздимо. За іншими не потовпишся... Жінка голову прогризла, добудь та добудь путівку, дістань таку, щоб улітку, але ж хіба нас відпустять у сезон? Начальник парку в сезон поїде пляжитись із своєю товстухою, а нам знов у січні або лютому...

— Взимку теж буває гарно. На лижі та в ліс...

— На лижі,— аж скривився в презирстві водій.— А самі ви, мабуть, щоліта у Варні, на Золотих Пісках?

— Уявіть, що ні. Давненько вже на морі не був, не слухав музики цикад під кипарисами... То гастролі, то до земляків запросять. А торік саме влітку на операцію довелося лягти.

— То чого ж, питається, ганяти по дорогах? — знов озлобився таксист.— Сиділи б собі вдома біля телевізора... А то ще з букетом і в таку сльоту. На ювілей до когось, чи що?

— Так треба.

Ображений набридливим доскіпуванням, пасажир знов заховався в кокон свого пухнастого шарфа. Таксист, можливо, навіть перестав зараз для нього існувати. Відтепер його, здається, тільки й цікавило сіре шосе між одноманітним осіннім полів та важкі, набряклі дощами хмари, що пелехато пропливали по небосхилу. Галич непокоїться над придорожніми вербами. Машини, до самих кабін забризкані грязюкою, здебільшого вантажні, час від часу перетинають дорогу — з полів у поля, з ґрунтівки на ґрунтівку. А навстріч по камінню шосе, чорним димом пахкаючи, гуркоче потужний дизель з худобою в кузові... Незграба цей, ніби щоб дошкулити таксистові, прогуркотів зовсім упритул і, вдаривши гаром, вихлюпнув на таксі цілу баюру грязюки, аж по всьому склу брудними патьоками потекло,— таксист, лайнувшись, знесамовитілий обернувся до свого пасажира:

— Бачили нахабу? І це люди? Догнати б та пикою, пикою в баюру! Не інакше, як у чайній нализався! Хамлюга з водійськими правами!

— Може, то в нього випадково?— мовив пасажир на захист незнайомого шофера.

— Випадково? — таксиста це ще більше обурило.— Знаю я цих випадкових! Це все їхні колгоспні кадри. Розступись, народ, коли він їде. Почувається на трасі, ніби в себе на бурячищі...

— Мабуть, ви тут не вперше?

— На жаль, доводиться бувати. Коли за капустою вискочиш, коли за картоплею гайнеш у цей бік, і щоразу тобі тут якась халепа... Торік біля цукроварні отакі буряковози навмисне зіпхнули мене в кювет, до ранку довелося кукурікати.

— Зараз теж ковзько? — помітно стривожився пасажир.

Щоб йому досолити, таксист навмисне сказав, що машину справді водить, а далі, мо гірше буде, бачите ж, яка моква, яка слизота...

— На вечір,— буркнув таксист,— і туман може покотити.

— Ви мене не лякайте, бо я полохливий,— жартливим тоном мовив пасажир.

Таксист не втямив жарту:

— Перелякав хто-небудь, чи що?

— Нехоробрий вродився, гени, мабуть, такі,— весело вів далі артист.— Там, де один лізе напролом, ліктями та ліктями, я краще перечекаю. В наші дні це, мабуть, гандж, але що попишеш? Зате, знаючи свої людські слабкості, розуміючи, що сам не вільний від них, спів-планетникам теж намагаюсь прощати деякі внутрішні їхні "недохопи", як кажуть брати білоруси...

— Виходить, ви, артисти, теж не без недоліків?

— "Хто є на світі, що був без гріха"? — продекламував артист смішливим голосом.

"А чого ж тоді інші так з вашою персоною носяться? — хотів відрубати на це таксист.— Чого та диспет-черка умліває при одним вашим імені?" Нічого, однак, не сказав, лише крутими в'язами сюди-туди повів. Добре, мовляв, тобі філософствувати, будучи на становищі пасажир. А от побув би ти, чоловіче, в моїй шкурі, коли везеш уночі якихось пропийдуш із ресторану, а вони в тебе за спиною словечками блатняцькими перекидаються, тільки й жди, що будь-якої миті зблисне котрийсь фінкою та гарикне до тебе: "Давай виручку!.."

Обличчя артиста тим часом знову засвітилося якоюсь згадкою, цього разу виникла поважна причина: впізнав у вибалку старезну дуплясту вербу, знайому ще з літ дитинства, коли гімназистом проїздив він тут із батьком на возі... Омела на гілках, ніби г'ав'ячі гнізда, клубками темніє, соки живі роками висмоктує із цієї верби, а вона, живуча, все тримається,— коси свої опустила аж додолу, до напівзарослого осокою ставка...

Промайнула столітня верба, і з-під низького небосхилу виступив димар цукроварні — то теж давній знайомиць, там на клубній сцені починалась твоя мистецька кар'єра... Гай-гай, коли то було! Цей таксист тоді ще й на світ не родився, в такі ти глибокі зайшов літа... Солодко наринувли спогади, відчувалося, як тепла хвиля заливає душу. Небайдужий і до теперішньої краси, але чи не більше щемить душа і за тією красою, що минула, що вітрами одвіялась... Хай трудно було, а які весілля тут справляли, які дисканти та баритони доводилось чути під вербами в цім краю... І зараз так хочеться тобі з кимось поділитися пережитим, відлетілим безповоротно, виповісти когось оте і оте. Натхненна молодість, і товариство, і синьооке перше кохання — все там, там... Посвітлішало на душі від самого доторку до того далекого, та тільки глянув на цього хмурагу, обважніло нависло над кермом, як одразу зникло бажання ділитися тим, що тобі дороге,— яка тут може бути сповідь!.. Будь за кермом, замість нього, привітніший хтось, ти б, звичайно, не втримався, вдарився б у сентименти, в лірику, а цьому... Що йому твої оживаючі виплески душі і люди, що й досі тобі близькі, твоя юність і пісні,

разом з друзями співані тут колись, пісні, що й зараз у твоїй душі бринять? Розказати б йому, як у світи помандрував звідси? Як друзі проводжали тебе вчитися співу до столиці? Волами тоді їхали мимо цих верб, давнім цим чумацьким шляхом, де тоді ще не передбачались ніякі асфальти.

Похмурий сидів, тамуючи всі згадки в собі, нічим не виявляючи, що зараз відбувалося в його душі. Знав, щоправда, спосіб, як пробивати емоційну глухоту, заспівав би отут, беручи небесні верхи, то, мабуть, розтанув би й він, бурбон оцей, але ні, зараз хіба тут до співу, хоча душа переповнена чарами тих незабутніх юнацьких концертів, а після них освідчень палких десь уночі під вербою, коли очата дівочі так віддано світилися тобі з гарячої темряви...

Найнеприємніша розмова між ними, однак, ще попереду. Зітнулися пристрастями одразу ж, коли треба було з'їжджати з траси на шлях небрукований, польовий. Вигляд чорноземної, глибоко розбитої буряковогоза-ми дороги справді міг вжахнути.

— Не поїду! Там і танк не пройде!

— Буде премія...

— Ні за які гроші!

— А може, спробувати?

— Та ми там засядемо на цілу ніч! По вуха потонемо! Ви цього хочете? Цього? — розлючено сікався таксист до пасажира, тикаючи пальцем на якогось "Москвича", що, звернувши з траси, вже по череву засів у баюрі і тепер тільки пирхав на місці. — На це ви мене штовхаєте?

Пасажир, зустрівши рішучу таку непоступливість, врешті змушений був визнати свою поразку.

— Мабуть, ви маєте рацію. Але як же мені з ними? — пониклим голосом мовив артист, знічено дивлячись на свої червоні та золотаві троянди.

— Вихід один — вертатись, — порадив шофер, якому одразу ж майнуло видиво хокею та батарея пільзен-ського у знайомому павільйоні. — Підсохне — тоді!

— Та коли ж воно підсохне? — не вловив глузування артист.

— Ну хай підмерзне! А квіти... Чи так їх уже десь там ждуть?

Замість відповіді, пасажир попросив позичити йому якогось мотузка.

— Нащо? — здивовано витріщився таксист, а втім, порившись у багажнику, таки добув звідти цілий клубок замазученого синтетичного мотуззя. — Це?

— О, підійде... Відріжте мені, прошу, кілька шнурків...

— Цього добра не шкода.

Доки таксист, на диво без спротиву, виконував прохання, пасажир, обережно поклавши целофан з квітами на бровку дороги і, взявши з рук водія синтетичне мотуззя, став підв'язувати ним свої старомодні калоші. Ув'язував чепурно, міцно, із знанням справи, так ніби це було йому не первина.

Таксист, зверхньо осміхаючись, спостерігав це дивацтво. Що за комедія? Що він надумався? Тим часом артист, примоцювавши калоші, знов обережно пригорнув до грудей свій целофан із трояндами і мовив тоном несподівано владним:

— Ви мене тут чекайте.

— Де — тут?

— Таж он чайна недалечко, за два кроки від нас, там погрієтесь... Чайку поп'єте. Я скоро. Я не забарюсь...

І, не давши змоги оторопілому від подиву таксистові зчинити гвалт, привітно махнув йому рукою і досить спритно став спускатись по ковзькому насипу вниз, на дорогу чорноземну. Звідти ще раз озирнувся, нагадав майже суворо:

— Ждіть, як домовились!

Після цього стало чути, як чвакають його підв'язані калоші, поволі даленіючи. Практична людина навряд чи пустилась би, та ще проти ночі, місити оту круту багнюку, розбиту п'ятитонками, що возили буряки тут на цукроварню вже не один тиждень, а він, цей дивак, пішов і пішов, маневруючи поміж коліями, крок за кроком віддаляючись у нахмурені з низько навислими хмарами поля, танучи в їхніх по-осінньому розгаслих чорноземах.

Машини шугали по трасі сюди й туди, мжичило, а таксист все стояв біля бровки, стежачи за тим дивакуватим своїм пасажиром, що, ніби обдуривши, залишив його ні в сих, ні в тих, а сам поплентався до села, що ледь видніється із-за горба, подався вершити якісь свої, тільки йому відомі дільця. І все ж у цій своїй незрозумілій знятості пасажир постав для водія мовби в інакшій ролі, розкриваючись чимось значнішим, ніж здавалось на перший погляд. Мабуть, саме це, значніше, не знане тобі, й покликала його, повело, ніби в безвість, важкими багнищами чорної польової дороги. Примхливий, хворобливий, цілу дорогу у шарфик свій кутається, всього боїться — і протягу від вікна, й тютюнового диму (все, бачте, береже свій божественний голос!), а тут раптом отаке устругнув! Що-небудь станеться з ним у дорозі, ще тебе й спитають.

"Таж верніться, таж застудитесь!" — хотілося догукнути навздогін, але не гукнув, розуміючи, що такого знятого не зупиниш, не завернеш, доки він десь там не знайде серед грязюки заповітне місце для своїх троянд. Отже, єдине, що тобі лишається, — тільки в чайну.

За прилавком у чайній, що зветься "Волошка степова", одразу побачив свою знайому — буфетницю Ганнусю. Особа з живчиком, з перчиком, вона глянула на таксиста задирливо, в голосі її чується насміх:

— Яким вітром до нас?

— Чортячим. Оце такий невезучий я...

— Колесо спустило?

— Гірше. Накинули тут везти одного типа... Оранжереєйр створіння. Набрався я клопоту з ним. Не встигнеш скло опустити, як він уже чхає від протягу. Дивак диваком, а втім, кажуть, народний артист.

— Та це ж Іван Кононович наш! — схвильовано вигукнула буфетниця, аж зашарівшись від несподіванки. — Співак, якого в світі пошукати! Де він?

— Піхтурою подався по баюрах. До вашої Григорівки йому треба до зарізу. В одну душу — піду і піду. Та мені золоті гори давали б, щоб я згодився місити оце ваше Чорне

море грязюки...

— Тому ти й не народний артист,— засміялась Ганнуся.— Чим тебе пригостити?

Ганнуся зверталась до таксиста з щирою турботливістю, може, ще й тому, що свого часу він пробував до неї залицятися, та дістав ляпаса, і, здається, саме на цьому ґрунті вони й заприязнились, так ніби породичались.

Таксист, сказавши, що він не голодний, взяв пляшку лимонаду і ніс її до столика у витягнутій руці, бажаючи цим, певне, підкреслити перед присутніми, який він зразковий водій: в дорозі спиртного ані краплі, на лимонадах живе.

Віддалік, у притемненім кутку чайної, гамірно, цілим товариством вечеряли хлопці з цукроварні, з їхніх вигуків можна було зрозуміти, що вони тут за-кроплюють чийсь премію; в іншому кутку зморено й неквапом чаювали шофери далекореєсових маршрутів, здається, вони й пивка собі дозволяли, бо пляшки без етикеток темніли у них під столом. Таксист зі своїм лимонадом сів посеред залу окремо, щоб його зразковість була на видноті.

Щось його, однак, муляло, щось непокоїло. Випивши склянку лимонаду, пороззиравшись довкруги, він знов підійшов до Ганнусі і, схилившись над її шинквасом, запитав довірливо:

— А як ти гадаєш, мій там не заблудиться серед степу? Скоро зовсім звечоріє, а я ж відповідаю за нього...

— Та Іван Кононович дорогу до рідного села краще за нас усіх знає,— приспокоїла Ганнуся водія.— Аякже: дорога його молодості...

— В нього рідня там яка, чи що?

— Близької рідні вже не залилось, батьків він ще перед війною до себе забрав.

— Так для кого ж тоді, питається, троянди?

— О, то ціла історія. Любов там його похована, ще перша юнацька любов, розумієш? Вчителька, кажуть, була молодюсінька, та від сухот рано згоріла... Не може він її забути. А якої сили було те кохання, суди сам: так і залишився в житті одинцем. Отож не вір, що великої любові більше на світі нема. Щоосені неодмінно приїздить він, щоб покласти квіти на могилу в якийсь там їхній день... Ні-ні, з теперішніх навряд чи хто здатен отак кохати!

— М-да-а-а... Історія,— сказав протяжно таксист і запалив сигарету.

Буфетниця звела на нього брови в подиві:

— Ти що — неграмотний? — показала на табличку біля дверей: "У нас не палять".

— Вибач, не помітив,— сказав він і повагом рушив надвір, щоб там, на ґанку, покурити.

Довго його не було. А коли повернувся, знов підступив до Ганнусі:

— Нема. Не видно. А звелів же чекати. Буфетниця приспокоїла й цього разу:

— Прийде, якщо пообіцяв.

— Але ж темрява...

— Мабуть, у школі затримався,— висловила припущення Ганнуся.— Він над хором дитячим шефствує, піаніно їм подарував... А я теж маю від нього дарунок,—

посміхнулась вона,— на весілля надіслав нам платівку зі своїм записом, так нею дорожу... Вона в мене й зараз тут. Тільки по великих святах ми її прослуховуєм, боїмось, щоб не стерлася.

Підійшов один з тих хлопців, що з цукроварні, і, досить безцеремонно відсторонивши таксиста крутим своїм плечем, попросив у буфетниці:

— Ще, будь ласка, солоних огірочків і шампанського. Таксист скривився насмішкувато:

— Солоні огірки і шампан — ну, ти даєш...

— А вас не питають,— відрізав хлопець.

— Тихо, тихо, не заводьтесь,— пристрожила Ганнуса.— У нас поводяться чемно.

Таксист, щоб показати, що він ображений на цього неотесу, сердито стромив сигарету в зуби й перевальцем знов рушив до дверей, вийшов ще на один перекур.

Стояв на ганку і все вглядався в дорогу, вже потону-лу в туманній сутіні, з досадою й занепокоєнням жду-

чи, чи не з'явиться звідти той, через кого маєш таку халепу. Бо й справді, коли що станеться, спитають тебе: чому не спробував пробитись із ним до місця, чому кинув людину напризволяще? А можливо, й пробився б, якби дуже захотів, адже не всі застряють, і мотор у тебе надійний, щойно з ремонту.

На терасі почулися чийсь кроки, він шарпнувся був туди, виявилось, що це сторож,— притулився до стіни й теж курить у затишку.

— Це ви Йвана Кононовича ждете? — запитав сторож.

— Що вдієш — служба.

— Ох і намучиться ж, бідолашний... А такий чоловік...

Послухавши, як на однім із ваговозів вітер лопотить обірваним брезентом, таксист знов зайшов до чайної, сів до свого недопитого лимонаду. На запитливий погляд буфетниці тільки головою крутнув: нема. Невідомо, як тепер і буде.

Артист, одначе, невдовзі з'явився. На ганок зійшов у супроводі двох земляків, з парасолькою, якою, видно, спорядило його рідне село. Земляки на ганку з ним і розпрощались, певно, кудись поспішали, а Іван Кононович після цього в тамбурку, нахилившись, довго чистив віником взуття, зішкрябував налиплу грязюку і лише після цього зайшов до зали, випростаний, ставний, як на свої літа, і якийсь аж відмолоділий. Вклонився, наче зі сцени, до людей — в один куток і в другий, потім наблизився до шинквасу.

— А корчмарочка наша все цвіте,— привітно сказав до Ганнусі, і вона, зашарівшись, справді розквітла на очах.

— Налякали ж ви нас, Іване Кононовичу,— мовила вона нависпів,— у таку негоду податись, по таких бездоріжжі...

— Із земляками не пропадеш,— похвалився Іван Кононович.— Вони мене, уявляєте, трактором підвезли до самої траси.

— Молодці земляки,— відзначила Ганнуса.

— Чесно кажучи, мені аж ніяково було, що трактор посилають ради такої, як я,

многогрішної особи.

— Молодці, молодці, що й казати,— підтвердила своє Ганнуса.— То чим же вас зігріти, Іване Кононовичу?

— Морозиво є? — пожартував він.— Уявіть собі, люблю морозиво. Хоч майже ніколи не можу дозволити собі цих ласощів, ангіни боюся...

— Я знаю, ви чай міцний любите... Чи, може, чогось гарячішого? — лукаво повела бровою буфетниця.— То як?

— Е, корчмарочко, не спокушай! Нам ось із ним,— Іван Кононович кивнув на водія, що стояв поруч — в дорозі личить воздержаніє... Отже, чаю, Ганнусю.. Ви не заперечуєте? — звернувся він до таксиста, і обидва вони зайняли місця біля того самого столика, де до цього таксист нудився перед своїм лимонадом.

— Натура ж у вас... Добре те, що добре кінчається,— заспокоєний поверненням пасажира, мовив таксист і якимось аж спогорда окинув поглядом присутніх: бачите, мовляв, з ким я діло маю, хто в мене пасажиром...

Ганнуса принесла їм чаю такого гарячого, що не вхопиш, та ще з кружальцями лимона,— де вона його тут і добула?

— Пийте на здоров'ячко, Іване Кононовичу, бо ж промерзли, мабуть?

— О, мені навіть жарко,— по-молодецьки розстебнув артист своє пальтечко, розкутав шарф, аж стало видно на шиї галстук-метелик; той метелик Ганнусі чомусь завжди подобавсь.

Чаювання тривало спокійне, розважне, таксист нікуди, здається, тепер не квапився, ладен був скільки завгодно сидіти в цій корчмі, на виду у людей, в товаристві свого рідкісного пасажира.

Хлопці з цукроварні, доки Іван Кононович зігрівався чаєм, поглядали на нього з виразом явної симпатії, з почуттям шани до свого славетного земляка. А коли артист скінчив своє чаювання, збираючись вставати, хлопці миттю опинились біля буфету, і один із них, рославий чубань, смаглолиций, підморгнув до Ганнусі по-змовницьки: ану-бо який сюрприз ти там приберегла...

Попшарудівши за порт'єрою, буфетниця ввімкнула програвач, і на всю залу полилось...

Сміються, плачуть солов'ї і б'ють тенями в груди... Цілуй, цілуй, цілуй її, Знов молодість не буде!

Голос високий, піднебесний, і війнуло від нього на всіх весною, розкішшю зоряних вечорів, і погляди присутніх разом звернулись на співака, на свого народного артиста. А він, уже налаштувавшись іти, зупинився біля порога, стояв, схиливши голову в задумі, і з виразом журливим слухав себе того, далекого, того, що звідти, з молодості.

В гурті хлопців-цукроварів зненацька стрельнуло шампанське, і той самий смаглявий чубань з веселими очима, виступивши вперед, простягнув артистові келех, наповнений, пінявий:

— Не погордуйте, Іване Кононовичу, не відмовтесь, будь ласка...

Артист уважно, вникливим поглядом окинувши товариство, поволі взяв келех,

мовив стиха до всіх: "Будьмо!" — і пригубив келех. Зробив вітальний знак рукою, знов — як зі сцени — вклонився в один бік залу і в другий, посміхнувся Ганнусі: "Спасибі, корчмарко, за все", — і вийшов услід за таксистом надвір.

Біля ґанку, перш ніж сісти в машину, він ще пристояв хвилю, затулившись шарфом і дослухаючись до виспіву вітру у верховітті нічних дерев.

Коли були вже на трасі, таксист подав йому якусь лахманину, сказавши з відчутною ніяковістю:

— Плед у мене ось, візьміть, ноги закутайте...

— О, це до речі, — відповів артист, і після цього вони, заглиблені кожен у своє, якийсь час їхали мовчки.

— Скажіть, — згодом озвався таксист, — а ви могли б отут виконати що-небудь? Хоч трішечки, хоч потихеньку?

Артист відповів не одразу. Якийсь час думав, ніби вирішував щось серйозне.

— А чого ж, — мовив нарешті. — Доля артиста — усім співати... — І поправив себе: — Всім, хто не глухий...

І заспівав стиха, хоча голос його був повен чуття і адресований був мовби комусь далекому:

Цілуй, цілуй, цілуй її. Знов молодість не буде...

У світлі фар мжичка пролітала, здається, навіть зі снігом.

1984